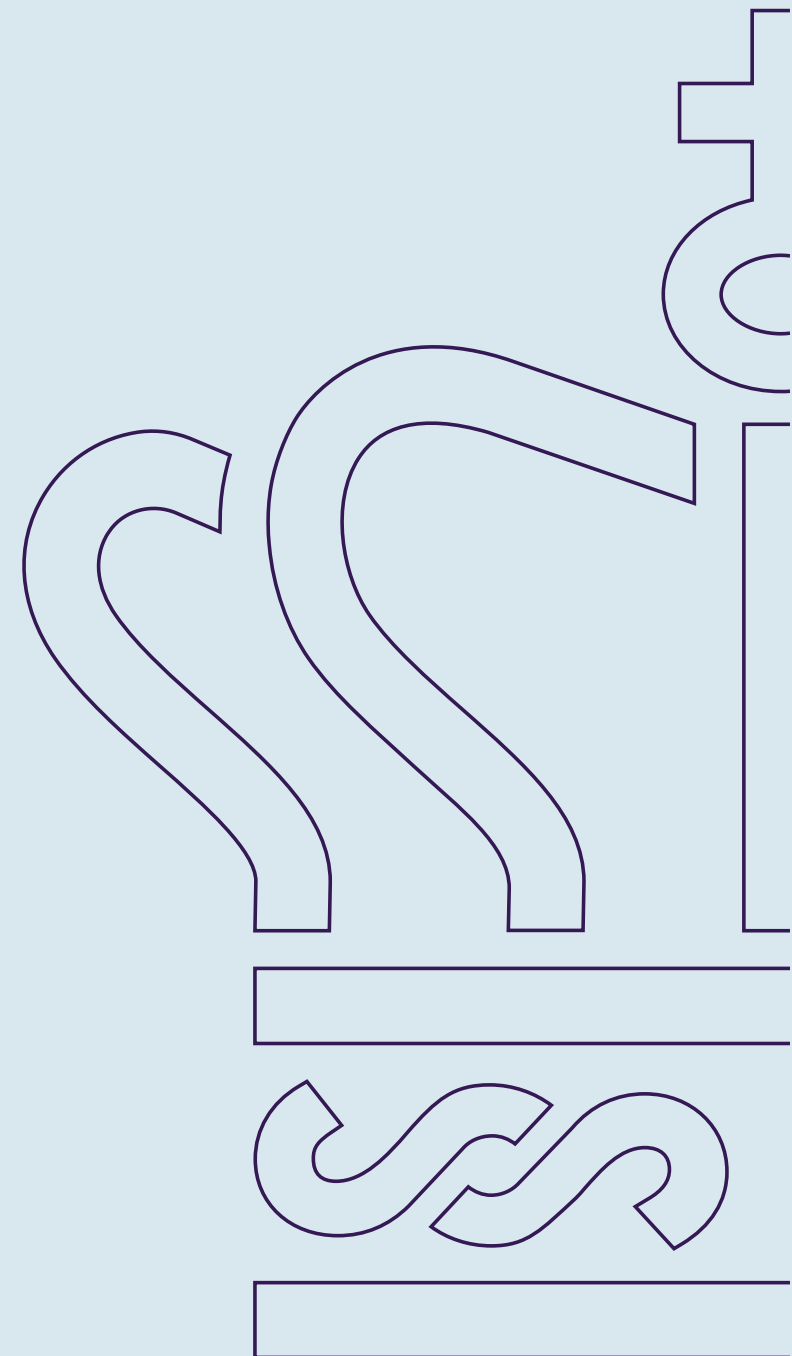

(U)tilregnelighed

Gå-hjem-møde i Dansk Kriminalistforening

Jan Reckendorff, Rigsadvokat

23. oktober 2025

Straffelovens § 16

”§ 16. Personer, der på gerningstiden var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, straffes ikke. (...)”

Utilregnelighed

- Tilstanden er en lægelig vurdering, utilregneligheden er en juridisk vurdering
- Lægerne udtaler sig ikke om årsagsforbindelse mellem den psykiske afvigelse og den kriminelle handling
- Er der en sammenhæng mellem den kriminelle handling og sindssygdommen? Er det en forudsigelig, planlagt eller beregnet handling eller kæde af handlinger?
- Hvis tilregnelig på trods af sindssygdom kan der idømmes straf

Baggrund og historik

- 1923 — Straffelovskommissionens udkast til straffelov
 - Dissens mht. spørgsmål om, hvorvidt straffrihed skulle knyttes til en rent lægelig vurdering.
- 1972 — Lovforslag om bl.a. afskaffelse af tilregnelighedskriteriet, dvs. rent lægelig vurdering
 - Forslag om afskaffelse af tilregnelighedskriteriet på baggrund af Straffelovrådets betænkning og udtalelse fra Retslægerådet
 - Forslaget mødte modstand i Folketinget og blev udskudt til senere fremsættelse
- 1975 — nyaffattelse af straffelovens § 16
 - Tilregnelighedskriteriet bevaret bl.a. idet det ”ud fra retssikkerhedssynspunkter måtte forekomme betænkeligt, at den endelige afgørelse om straffrihed skulle træffes på grundlag af rent lægelige kriterier”.

TfK2023.200 (Vestre Landsrets dom af 20. marts 2023)

Tiltalte, der var sindssyg, kunne ikke anses for at have været utilregnelig og var derfor ikke straffri i medfør af straffelovens § 16, stk. 1. 3 års fængsel, hvoraf 6 måneder skulle fuldbyrdes, for besiddelse og delvis salg af 1 kg amfetamin.

Besiddelse af 483,5 g amfetamin og 57,9 g hash med henblik på videreoverdragelse samt salgsregnskaber/skyldnersedler vedrørende yderligere amfetamin forud herfor, i alt 1 kg amfetamin.

Efter en retspsykiatriske erklæring blev det lagt til grund, at T var **sindssyg, og at han også havde været sindssyg på gerningstidspunktet.**

Efter de fremlagte regnskaber sammenholdt med T's forklaring blev det lagt til grund, at T **systematisk havde besiddet og solgt stoffer i et ikke ubetydeligt omfang til en flæthed af personer.**

T havde været **bevidst om risikoen ved køb af stoffet**, idet han havde mødtes med sin leverandør på offentlige steder, han havde **fastsat videresalgspris, afvejet amfetamin og holdt regnskab** både overfor sin leverandør og sine egne kunder.

Der var herefter **ikke holdepunkter for at antage, at der havde været en sådan forbindelse mellem T's sindssygdom og den begåede kriminalitet**, at han kunne anses for at have været utilregnelig.

T var herefter ikke straffri i medfør af straffelovens § 16, stk. 1.

TfK2025.316 (Vestre Landsrets dom af 1. september 2025)

Tiltalte, der var sindssyg, straffet med fængsel i 10 måneder for deltagelse i organiseret handel med i hvert fald 10 kg hash

Ved afgørelsen af, om T havde været utilregnelig, lagde landsretten bl.a. vægt på **mængden af hash**, at han havde kørt hash i gennemsnit **tre gange om ugen**, og at der havde været tale om **systematiske overtrædelser over en længere periode**, og som **ikke havde været spontane**.

Han havde **ført kalender over sine ture**, og han **modtog betaling i form af afskrivning på en gæld**.

Landsretten fandt, at omstændighederne vidnede om en person, der i hvert fald i nogle henseender havde **haft indsigt i situationens omstændigheder**, og på denne baggrund fandt landsretten **efter en samlet afvejning**, at der ikke var holdepunkter for at **antage**, at der havde været en sådan forbindelse mellem T's sindssygdom og den begåede kriminalitet, at han kunne anses for at have været utilregnelig i gerningsperioden.

Trykt retspraksis

Euforiserende stoffer

- TfK2008.265 (500 g kokain/heroin, 3 år)
- TfK2010.194/2 (3 kg heroin, 7 år)
- TfK2023.200 (1 kg amfetamin, 3 år)
- TfK2025.316

Økonomisk kriminalitet

- U 1940.1039 H (underslæb)
- U 1966.460 V (skattekontrolloven)

Diverse

- U 1959.571/1 Ø (drab)
- U 1968.885/2 V (spirituskørsel)
- U 1973.667 H (røveri)
- U 2016.328 Ø (færdselsloven)
- TfK2018.85 (færdselsloven)

Afvejning

Der kan bl.a. lægges vægt på:

- Kriminalitetens art og karakter
- Graden af organisering, planlægning
- Rationelle handlinger (som kriminel)
- Tiltaltes egen forklaring

